

פ' ויקרא

(1) ויקרא פרק א

(א) וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵת־לַמִּזְבֵּחַ מוֹעֵד לֵאמֹר:

(2) רש"י על ויקרא פרק א פסוק א

ויקרא אל משה - לכל דברות ולכל אמירות ולכל צוויים קדמה קריאה לשון חבה (יומא ד' ויקרא ר') לשון שמלאכי השרת משתמשים בו שנא' (ישעיה ו) וקרא זה אל זה אבל לנביאי האומות עכו"ם נגלה עליהן בלשון עראי וטומאה שנא' ויקר אלהים אל בלעם:

(3) במדבר פרק כג

(ד) וַיִּקְרָא אֶל-לְהִים אֵל בְּלַעַם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֵת שְׁבַעַת הַמַּזְבְּחֹת עֲרַכְתִּי וְאָעֵל פֶּה וְאֵיל בְּמַזְבְּחֹת:
(טז) וַיִּקְרָא ה' אֵל בְּלַעַם וַיִּשָּׂם דָּבָר בְּפִיו וַיֹּאמֶר שׁוּב אֵל בְּלֶק וְכֹה תִדְבֹר:

(4) שמות פרק ה

(ג) וַיֹּאמְרוּ אֶל-לְהִי הַעֲבָרִים נִקְרָא עֲלֵינוּ גִלְגָּה נָא דָרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבַר וַנִּזְבְּחָה לָהּ אֶל-לְהֵינוּ פֶן יִפְגַּעֲנוּ בְּדָבָר אֹף בְּחֶרֶב:

(5) גור אריה ויקרא פרק א פסוק א

לשון חיבה. פירוש, כאשר יקרא אותו בשמו הוא הוראה על שחפץ בנקרא וידוע אליו בשמו, שהרי קורא לו בשמו המיוחד לו. אבל כשמדבר עמו בלא קריאה, מורה כי אין מכירו ויודעו בשמו, ולפיכך הקריאה בשמו הוא חיבה. והשתא אין קשיא למה דרשו לשון חיבה, דמאי שנא "ויקרא אל משה" מכל שאר קריאה דכתיב (שמות ב, כ) "קראן לו ויאכל לחם", דהכא קריאה בשם בודאי הוא לשון חיבה, ואינו כך "קראן לו", דאין זה קריאה בשם.

(6) ומכל שכן כאשר יקרא אותו בכפל השם "משה משה" (שמות ג, ד) שהוא מורה על ידיעה והכרה יתירה כשכפל שמו. ולפיכך הקריאה היא לשון חיבה לאותו שנקרא אליו והוא ידוע אצלו. ואם לא יקרא אותו בשמו אין זה רק שהוא חפץ בדיבור מה שהוא רוצה לדבר אליו, אבל כשקרא אליו בשמו לומר "משה" מורה על שהוא מחבב הנקרא וידוע אצלו:

(7) בלשון טומאה. אף על גב דכתיב (במדבר כג, ד) "ויקר אלהים", והוא יתברך לא קבל טומאה (קושית הרא"ם), מכל מקום כתב "ויקר" מפני שהיה בא הדבור אל בלעם בטומאה, והוא יתברך בודאי קדוש, רק הדבור אשר קרא לבלעם בא אל בלעם בטומאה:

(8) פרוש הט"ז על התורה - ויקרא פרק א פסוק א

ויקרא אל משה לכל דברות ולכל אמירות כו'. נראה דקשה לו מ"ש ויקרא ולא פירש מי הקורא ואי סמך על מ"ש אחר זה וידבר ה' ממילא הוא יתברך ג"כ הקורא, קשה דהו"ל לומר איפכא ויקרא ה' אל משה וידבר אליו כמ"ש ויקרא ה' אלהים אל האדם ויאמר לו איכה וכן בהרבה מקומות, לזה תירץ דמרמז בזה לשון חבה, דיש חילוק בין אדון שקורא אל עבדו ומצוה עליו, זהו דרך מורא ואין כאן דבוק אלא קרוב אליו בשעת הקריאה ולא אח"כ, משא"כ אם שני אוהבים קוראים זה לזה הוא לאהבה חלוטה ודבוק ביניהם.

(9) ע"כ אמר רש"י דפסוק זה הוא מורה שבכל מקום שיש דבור או ציוי היתה קריאה בלשון חבה כאוהב לאוהבו לא כאדון לעבדו, והוא לשון שמלאכי השרת משתמשים בו דכתיב וקרא זה אל זה לא זה לזה כאדון לעבדו אלא דרך חבה וריעות.

(10) אבל לנביאי או"ה נאמר ויקר אלהים אל בלעם דהיינו דרך מורא כציווי האדון לעבדו, וממילא הוה דרך ארעי לא דרך דיבוק כאוהבים זה לזה. וע"כ לא הזכיר כאן ה' אצל הקריאה דהוה משמע דרך ציווי כאדון לעבדו אלא לשון שאוהב קורא לחבירו.

11) ויש עוד חילוק בין קריאות האלו, דבקריאת אדון לעבדו הוא שייכא דוקא אם אין העבד אצלו קוראו שיבא אליו, אבל אם הוא כבר אצלו א"צ קריאה, אבל בקריאה של חיבה שזכרנו היא אפילו עומד אצלו ומפני החבה הוא זוכר שמו, וזה מבואר גבי מלאכי השרת שנאמר וקרא זה אל זה משמע לשון זה אל זה זה הם סמוכים זה לזה ואפילו הכי קוראים אחד לחבירו.

12) כלי יקר על ויקרא פרק א פסוק א

ויקרא אל משה וגו'. אלף של ויקרא קטנה כאילו נאמר ויקר, וטעמו של דבר להשוות נבואת משה אל נבואת בלעם שנאמר בו לשון ויקר וכמ"ש (ספרי ברכה לט.) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אבל באומות קם ומנו בלעם, ואין הפירוש שיהיה בלעם שוה למשה בנבואה חלילה אלא כך פירושו שמשה השיג יותר ממה שהיה ראוי להשיג על פי הכנתו כמ"ש (דברים לד י) אשר ידעו ה', אשר ידע את ה' לא נאמר אלא לומר לך שהוא מצד הכנתו לא ידע את ה' על זה האופן כ"א ה' ידעו ונתן לו תוספות שפע בישראל ר"ל בזכות ישראל וכל שאר נביאי ישראל כל אחד לא השיג יותר מכדי הכנתו,

13) דברים פרק לד

(י) וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה אֲשֶׁר יָדְעוּ ה' פְּנִים אֶל פְּנִים:

14) כלי יקר על ויקרא פרק א פסוק א

אבל באומות העולם קם אחר לכבודן של ישראל שהשיג יותר ממה שהיה ראוי להשיג על פי הכנתו, והנה מהידוע שכל מה שהנביא משיג את הראוי לו על פי הכנתו אותה נבואה דבוקה בו בעצם והעצמות קנין דבוק לא יפרד ממנו, אבל כל מה שמשיג יותר מכדי הכנתו זהו אצלו במקרה ולא בעצם ורק מתת א-להים הוא, ע"כ נאמר לשון ויקר במשה ובבלעם להורות שהיו שוים בזה במה שהיתה בשניהם השגת מקרית נוסף על הראוי להם מצד עצמותם:

15) ובזה מיושב מה שפירש"י, ויקר לשון ארעי ולשון טומאה והיה די באחד מהם ליתן הבדל בין ויקר לויקרא אלא לפי שרש"י סובר ג"כ שנבואת משה היתה במקרה ולא בעצם מצד הכנתו, ולפי זה קשה לו למה לא נכתב ויקר בלא אלף כלל ע"כ בא כמתרץ ולומר לפי שלשון ויקר משמע לשון ארעי דהיינו המקרה ומשמע גם לשון טומאה וזה אינו שייך כלל כלפי משה חלילה, לכך נכתבה האל"ף אצל משה להוציאו מן לשון מקרה של טומאה ומ"מ נכתבה האל"ף זעירא לקרות ויקר להורות שגם נבואת משה היתה ארעי ובמקרה מצד היותה נוסף על הכנתו כאמור ואיפכא ליכא למימר כלל.

17) ויכול להיות שזהו דעת המדרש כדמסיק בילקוט (תלא.) בפסוק זה וז"ל יכול לצורך עצמו דבר ה' עם משה ת"ל לאמר לצורך ישראל דבר עמו ולא לצורך עצמו, ומדרש זה מחוסר ביאור כי איך יעלה על הדעת לומר שדבור של כל המצות יהיה לצורך משה בלבד וכי הוא בלבד שמע אנכי ולא יהיה לך, אלא ודאי שבמעלות הנבואה הוא מדבר שזכה משה לויקר והיינו לנבואה מקרית שנתוספה לו יתר מכדי הכנתו שדבר ה' אתו פנים אל פנים בזכות ישראל ולא בעבור עצמותו,

18) וזה"ש לצורך ישראל דבר עמו לצרכם זכה להוספה זו ולא לצורך עצמותו כמ"ש ולא קם נביא בישראל, בי"ת משמשת לשון בעבור, ולפיכך כשחטאו ישראל נאמר למשה לך רד מגדולתך והיינו מתוספת שפע זה שניתן לו בעבור ישראל, ואחר המחילה הוצרך לפרש שחזור משה לקדמותו שנאמר (שמות לג יא) ודבר ה' אל משה פנים אל פנים ופירוש זה דבר יקר.